

EL LLIBRE DE LA SETMANA

PERFIL

CATEDRÀTIC DE FILOSOFIA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA, JOSEP MARIA ESQUIROL (SANT JOAN DE MEDIONA, 1963) HA DESENVOLUPAT ELS ÚLTIMS ANYS L'ANOMENADA 'FILOSOFIA DE LA PROXIMITAT', DE LA QUAL 'HUMÀ, MÉS HUMÀ' ÉS L'ÚLTIM EXEMPLE

No més enllà, sinó més endins

JORDI LLAVINA

Aquesta obra representa una fita més en la construcció de la filosofia de la proximitat de l'autor pene-

desenc. Abans ja ens havia donat tres títols que cal llegir amb aquesta mateixa intenció: *El respirar dels dies* (2009) i, sobretot, *La resistència íntima: assaig d'una filosofia de la proximitat* (2015) i *La penúltima bondat: assaig sobre la vida humana* (2018). Una vegada més, la bellesa de l'escriptura s'alia amb el rigor de l'anàlisi i amb un punt de vista original, que l'autor ha anat afaiçonant al llarg dels seus darrers treballs. Simone Weil defensava que el de l'atenció era un valor essencial de l'activitat filosòfica. Josep Maria Esquirol és un pensador de mirada atenta, per fer servir un altre dels seus títols, els interessos del qual l'han acostat cada vegada més a la poesia, perquè aquest art interseca amb el pensament. No és estrany, doncs, que dialogui amb autors que han fet, abans que ell, un camí similar: Heidegger i Zambrano, per citar-ne dos. I tampoc no ho és que, ja des del títol, el llibre s'alci com una mena de rèplica (o d'esmena a la totalitat) a la coneguda obra de Nietzsche: "Tant de bo l'humà fos encara més humà", afirma Esquirol. Si el filòsof alemany pretenia transcendir aquest humà, el català es proposa, per contra, d'aprofundir-hi: "Ser més humà no vol dir anar més enllà de l'humà, sinó intensificar l'humà de l'humà".

L'aspiració consisteix a bastir una filosofia que es corbi com la volta del cel (la línia corba és el traç que defineix aquesta construcció teòrica, encara oberta; i representa un concepte central per entendre-la i compartir-la); una filosofia "que es corba sobre la ferida infinita, i ajuda a tenir-ne cura i a respondre-hi". El sintagma *ferida infinita*, d'una gran densitat conceptual, ocupa, per això, un lloc central en aquesta exploració, que es presenta com una antropologia. Just abans de desenvolupar-lo en les pàgines centrals del seu assaig, Esquirol –en fructífer diàleg amb

Heidegger– ens ha avisat que és millor referir-se als éssers humans com els que *neixen* que no pas com els mortals. Encerta més la mesura de la nostra contingència.

Empara, cura i resistència

El que ha nascut és el ferit: la ferida forma una mena de creu apaïsada sobre el terme *humà*. La creu –que remet a la que, amb uns altres punts cardinals, Heidegger va traçar sobre el nom *ésser*– indica aquestes quatre dimensions de la ferida: *vida, mort, tu i món*. L'empara i la cura s'associen amb el concepte de *curvatura*. Esquirol és un savi creador de conceptes: en *La penúltima bondat* ja ens n'havia donat un que estén encara més en el llibre present, el del *replec del sentir*, que fa referència a la consciència ("Viure és sentir-se vivint", hi explicava). En *El respirar dels dies* advocava per la conveniència de seguir el ritme circadiari, sense vulnerar-lo (línia corba, que defuig l'obcecació rectilínia.)

En un llibre com aquest d'ara, res no és deixat a l'atzar. Fixem-nos en la fonda dedicatòria: "A la meva mare, que em cuidà des del principi. / Al meu pare, que m'emparà fins al final". En dues frases, l'autor aplega *l'inici absolut* de la vida (venim d'enlloc) i les nocions d'*empara* i *cura* que, juntament amb la de *resistència*, ja havia començat a desenvolupar en l'obra tan guardonada del

2015. L'escriptura d'Esquirol, com he suggerit més amunt, és un goig. Al llarg del seu assaig, l'autor dialoga amb diversos filòsofs: aprofundeix algun aspecte tocat per aquest (Ricoeur), de tant en tant discrepa d'una orientació empresa per un altre (Nietzsche, esclar; Weil; Bachelard) i, fins i tot, a vegades, toca el crostó a un tercer (Cioran, Sloterdijk). En canvi, la seva filosofia *humanista* –ell mateix no defuig pas l'adjectiu– no rebut mai els poetes (Miguel Hernández, Sant Joan de la Creu, Paul Verlaine, Claudio Rodríguez, Marià Villangómez), les imatges dels quals, en la seva penetrant intuïció, sembla que hagin prefigurats algunes de les lluminoses aportacions del nostre pensador.

En la bellíssima reflexió sobre el cel i la seva articulació amb la terra, cita aquest vers de Claudel: "El blau és la foscor que es va fer visible". L'esclat significatiu del vers li fa concloure: "El cel blau és un verb: fer-se de dia". I el despertar diari, llavors, es connecta amb l'inici absolut de la vida. És un llibre magnífic! ♦♦

PERE TORDERA

HUMÀ, MÉS HUMÀ
JOSEP MARIA ESQUIROL
QUADERNS CREMA/
ACANTILADO
176 PÀG. / 14 €

MOT

Festival de Literatura Girona_Olot

Del 18 al 27 de març de 2021

Crear.

Un collage que creix amb les paraules.

Segueix tot el festival en directe pel canal de YouTube del MOT